

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת בלק תשפ"ה

דולר לא אעלה לשמים, הרי יחשב לשוטה, דמה לו להזכיר מיליון דולר והרי כלל אינו יכול, והנה בלעם הזכיר "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב", והרי אם אינו יכול למה לו להזכיר כסף וזהב, ע"כ שנפשו רחבה.

מקשים דגם רבי יוסי בן קיסמא אמר אפילו אם תתן לי כל כסף וזהב אני דר אלא במקום תורה (אבות פ"ח), ומאי טעמא רק בבלעם אמרינן שהיתה נפשו רחבה, ובמדרש תלפיות ביאר דרבי יוסי בן קיסמא אמר כל כסף שבעולם, והרי ודאי שלא רצה את הכל, משא"כ בלעם שהזכיר רק ביתו של בלק. והחיד"א תירץ שבלעם אמר "לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי", דהיינו שמצידו רוצה רק אינו יכול, משא"כ רבי יוסי בן קיסמא אמר שאינו רוצה, ובתורה תמימה תירץ שאצל רבי יוסי בן קיסמא הציעו לו כסף והשיב שאינו רוצה ואפילו ביותר כסף, משא"כ בלעם הציע מעצמו את הכסף.

לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי (שם)

הג"ר אלחנן וסרמן בקונטרס דברי סופרים (סו"ס א') ביאר את חטאו של בלעם, שלא היה לו מניעה לעבור על רצון ה', אלא רק לעבור את פי ה' דהיינו ציווי מפורש.

והנה עיכבו את בלעם בכמה מיני עיכובים, שבתחילה האתון נטתה מהדרך, ואח"כ מחצה את רגלו אל הקיר, ולבסוף הגיע מלאך ה' וחרבו שלופה בידו, ונראה לבאר בזה דאם היה בלעם הולך בלא מכשולים, הרי שהקללה לא היתה מעומק הלב, אבל אחר שנתייגע בדרך הרי שכשרצה לקלל נתכוין בכל הלב, וממילא כשהקב"ה הפך קללתו לברכה נמצא שהברכה היתה מעמק הלב.

ויפתח ה' את פי האתון (כ"ב. כ"ח)

מובא שהאתון דיברה בלשון הקודש, ודודי המשאת המלך זצ"ל ביאר שכך מסתבר, שהרי כדי לדבר בשפה מסוימת צריך ללמוד את השפה, אבל לשון הקודש היא שפה בעצם.

איתא באבות (פ"ה מ"ח) שפי האתון נברא בערב שבת בין השמשות, וברע"ב כתב שהוא הגזירה על הדיבור של פי האתון, וצ"ע מ"ט לא פירש כפשוטו שנברא פה האתון, וביאר בתויו"ט דהוקשה לרע"ב לומר שהאתון חי כ"כ הרבה שנים, אולם בפירקי דר"א (פרק ל"א) כתב שהחמור של אברהם היה בן אתונו של בלעם.

ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי (כ"ב. ל"ד)

בטעמא דקרא כתב שמה שאמר חטאתי אי"ז שהתודה, אלא כפי שממשיך בלעם עצמו ואמר "חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך", דהיינו שאמר שאם היה יודע שהמלאך יתפסנו לא היה עושה זאת, אבל לא התודה על עצם החטא.

אמנם בזוהר מבואר שבלעם באמת התודה, דאיתא בזוהר שבלעם ידע סוד גדול מאד, שכאשר אדם מודה ואומר חטאתי אינו מסור ביד אחר, ואף ביד מלאך אינו נמסר, אלא רק בידי הקב"ה.

ובביאור דברי הזוהר, כתב הבית הלוי שמי שאומר חטאתי הוא שב בזה בתשובה, וכתב הרמב"ם (פ"ב מתשובה ה"ב) שבתשובה צריך שיעיד עליו יודע תעלומות, שאין אחד שידוע אדם חזר בלבבו בלב שלם להקב"ה, ורק הקב"ה עצמו, ולכך הוא מסור רק בידי הקב"ה.

והנה בנפילת אפים מנהיגו להקדים את הפסוק "ויאמר דוד אל גד נפלה נא ביד ה'", ומיד אח"כ אומרים "רחום וחנון חטאתי", ולפי הני"ל יש לבאר דכיון שמתודה "חטאתי" הרי דינו מסור לשמים, ולכן מקדימים "נפלה נא ביד ה'", [ובעיקר המנהג יש לציין שהגר"א לא נהג לאומרו].

והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים (כ"ג. א')

בבעל הטורים כתב וז"ל "כי כן מנהג בני נח להקריב ז', כנגד ז' מצוות שלהם", וע"פ דבריו ביאר אחי הגר"א שליט"א דמבואר

וירא בלק בן צפור (כ"ב. ב')

צ"ע מדוע רק בפסוק ד' כתוב "ובלק בן ציפור מלך למואב בעת ההיא", ולא כתוב כאן שזו הפעם הראשונה שהזכיר את בלק, ומתרגמים בשם הגר"ח זצ"ל דמתחילה בלק לא מלך, ורק לאחר שעוררם על הסכנה מבני ישראל והכניס למואב פחד כדי להתכונן למלחמה בבני ישראל, לכן עשאוהו מלך, וזהו וירא בלק ויגר מואב, ואח"כ רק נעשה מלך.

ובטעמא דקרא ג"כ תירץ כן, ובמקום אחר תירץ כע"ז, דהנה רש"י להלן (פסוק ד') כתב שבלק היה מנסיכי מדין, ויש גורסים סיחון, [עיי"ש בשפתי חכמים], מבואר שמתחילה לא היה מלך למואב, אלא שאחר שראו שבזמן סיחון נלחם בישראל, ומסתמא ידע באלו טכסיסים להלחם בישראל, לכן עשאוהו למלך כדי שעתה יוכלו להעזר בו למלחמה עם ישראל.

עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו (כ"ב. ד')

צ"ע מה הטעם שפחדו, והרי היה על בני ישראל איסור "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה", וביאר הרמב"ן שפחדו שבני ישראל ילחכו את כל סביבותיהם, דהיינו שיכבשו את כל סביבותיהם ולא יתנו להם לעשות מאומה, וממילא יוכרחו להיות להם למס עובד.

ובמדרש רבה (כ. ג') מבואר שהם לא ידעו שעמון ומואב טהרו בסיחון, וכשראו שבני ישראל כבשו את סיחון ואת ארצו היו סבורים שתם האיסור להלחם במואב, וממילא פחדו שבני ישראל ילחמו גם בהם, ועיין בחזקוני.

ולפי דברי המדרש מבואר היטב הפסוקים, שרק אחר ש"וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי", ויגר מואב.

כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר (כ"ב. ו')

צ"ע דהו"ל לומר "יבורך", ומ"ט נקט "מבורך", וביאר בטעמא דקרא וכבר כתב כן בספורנו שלא היה בכח בלעם לברך אלא רק לקלל, ולזאת אמר "את אשר תברך מבורך" כבר קודם.

לא תלך עמהם (כ"ב. י"ב)

פירש רש"י אמר לו א"כ אקללם במקומי, אמר לו לא תאור, אמר לו אברכם א"ל אינם צריכין לברכתך, משל אומרים לצרעה לא מדובשך ולא מעוקצך. בספר פה קדוש הקשה דהמשל אינו דומה, דבצרעה הדבש מגיע עם העוקץ, אבל בלעם בא רק לברכם. ותירץ שהברכות של בלעם היו מכוונות רק לגשמיות, ובברכות על גשמיות יש עוקץ.

ועוד י"ל דאיתא בסנהדרין (דף קה:) שאע"פ שנתהפכו הקללות לברכות, מ"מ נתקיימו הקללות, ומבואר דאף שברכם היה בהם קללות, וזהו העוקץ.

לא תלך עמהם (שם)

מובא בשם הגר"א דהכא כתיב לא תלך עמהם, ולהלן (כ"ב. כ') כתיב קום לך איתם, וביאר הגר"א דלשון עמהם היינו בעצה אחת, ולשון איתם היינו שהולך בדרכם אך לא בעצה אחת.

וע"פ זה מדייקים הפסוק (משלי א'. ט"ו) "בני אל תלך בדרך איתם", כלומר דלא רק שאין ללכת בעצה אחת עם הרשעים, אלא אפילו בדרכם אל תלך, וכמו שכתוב בהמשך הפסוק "מנע רגליך מנתיבותם", וכן בעקידת יצחק כתוב "ויקח את שני נערו איתו", והיינו שאברהם הלך לעקידה והם הלכו עמו רק בדרכו, ולאחר מכן כתוב "ישבו לכם פה עם החמור", ודרשו חז"ל עם הדומה לחמור, כלומר שמלשון עם החמור משמע שהם כחמור ממש, וכן מה שכתב "וילך אתו לוט", כלומר שאברהם הלך למעלת ארץ ישראל, ולוט נצטרף עמו בדרכו, אך לא במחשבתו.

מלא ביתו כסף וזהב (כ"ב. י"ח)

פירש רש"י למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי ליתן זה כל כסף וזהב שלו וכו'. הבית הלוי ביאר [וכן מטו משמיה דהרב מפוניבז'] זצ"ל דהאומר לחבירו אפילו אם תתן לי מיליון

לתקוע בשופר כשמתפללים בעת צרה, כי תקיעת שופר היא ג"כ תפילה, ולזה אמר בלעם שאף שתפילה שייך גם בעכו"ם, אבל הענין של שופר לא שייך אצלם, אמנם בתרגום יונתן תירגם דקאי אתקיעה דמלך המשיח, ולפי זה פשוט כוונת בלעם.

ועתה ברח לך אל מקומך (כ"ד. י"א)

בפשטות נראה שבלק התיאש אחר ג' פעמים שבלעם בירך במקום לקלל, אבל בסי' פה קדוש והקה"י זצ"ל ביארו שאחר שבלעם אמר מברכך ברוך ואורריך ארור, כבר בלק ידע שבלעם ודאי לא יקללם, דהרי אם יקללם הוא יקלל גם את עצמו, ובודאי לא יעשה כן.

מה שנח הביא אל התיבה שבעה שבעה מן הטהורים, דאחד היה לקיום המין, ועוד ששה זוגות להקרבה, כי בזמן נח היה רק שש מצוות בני נח, שהרי לא נצטוו על אבר מן החי קודם שיצאו מהתיבה, לשיטת הרמב"ם (פ"ט ממלכים ה"א) [ודלא כרש"י ותוס'].

ותרועת מלך בו (כ"ג. כ"א)

פירש רש"י לשון חיבה ורעות. וכן תירגם אונקלוס ושכינת מלכהון, אמנם בתרגום יונתן תרגם ויבבות, וכן מבואר לכאוי בגמ' (ר"ה דף לב:) דחשיב להאי קרא מלכות שיש עמה תרועה, וצ"ב מה מצא בלעם במצות שופר יותר משאר מצוות, וביאר הגר"י שמלבד מצות תקיעת שופר, יש בשופר ענין של תפילה, וכמו שאומרים "כי אתה שומע קול תרועת ישראל ברחמים", וכן תיקנו

משא רבינו ראש הישיבה שליט"א

במעמד סיום הש"ס בישיבה"ק לע"נ הגאון הגדול רבי אברהם נח גרבוז זצ"ל אביו של יבדלחט"א רבינו רח"י הגאון רבי איתמר שליט"א – יום ד' ט"ו סיון תשפ"ה

יומא טבא לרבנן שבני הישיבה סיימו את הש"ס, זה לא דבר כ"כ נדיר פה בישיבה שמסיימים ש"ס, אבל כל ש"ס זה הש"ס שלו, הפעם זה לע"נ הגאון הצדיק ר' אברהם נח זצ"ל שבני הישיבה מרגישים הרבה הכרת הטוב, הן על השיעורים כאן בישיבה שהשפיעו כשהיה מגיע, והן בהשפעה שהניח בן כמותו, בנים כמותו, שההשפעה זה לא רק בן, זה גם תלמיד שקיבל ממנו הרבה וזה עובר הלאה לבני הישיבה, ואפשר לומר שבני הישיבה בעצם הם כולם תלמידיו, כמו שהזכירו פה שאת המסורת שהוא קיבל הוא העביר את זה פה הלאה, ואנחנו זוכים להנות מהדברים האלה.

ככלות שנה זה כבר לא זמן של הספדים, אבל זה זמן של זיכרון להתעורר כמה שאפשר, כל אחד יש לו שאיפות להיות גדול בתורה, ולפעמים שואלים למה יש כאלה שזכו להיות גדולי תורה מרביצי תורה ולמה יש כאלה שלא זוכים... כתוב במשנה באבות 'כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל מים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב', יש דרכה של תורה, יש דרך אם אדם רוצה להגיע לאיזה שהוא מקום צריך ללכת על הדרך והדרך של תורה זה להתמסר פת במלח תאכל מים במשורה חיי צער תחיה שהחיים שלו כל העוה"ז שלו יהיה תורה, הוא היה בדרכה של תורה עם כל המובנים מצעירותו מילדותו פת במלח תאכל מים במשורה תשתה, כל מה שהוא חי מה שאכל מה ששתה זה היה חיי צער תחיה.

שמענו כעת שכבר עשרות שנים הוא היה חולה כמה פעמים ממש במצב של סכנת נפשות, ואמר לי הבן הגאון רבי בנימין שליט"א שאפי' בבית בקושי ידעו מזה, כי החיים שלו זה היה חיי תורה, אדם שרוצה להגיע לירושלים ועולה לאומזבוס לחיפה ושואל מתי מגיע, אומרים לו אתה לא נוסע לכיוון הנכון, אם רוצים להגיע לתורה צריך להיות בדרכה של תורה, אנחנו לא במובנים של פת במלח ומים במשורה, ב"ה אבל לחיות חיים של תורה שזה יהיה העוה"ז זה שייך גם אצלנו, אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב זה מה שצריכים להתעורר ולדעת, שאדם שהגיע לכאלה דרגות גבוהות של עמל התורה של הרבצת התורה עליו נאמר אשריך בעוה"ז, לא היה חסר לו שום דבר, כזה שבט של בני רבנן התני רבנן, הדורות הבאים הדור השלישי והרביעי כולם תלמידי חכמים מרביצי תורה, על זה נאמר אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב, כל מי ששואף להגיע שידע שזה הדרך אין דרך אחרת, אם לא הולכים בדרכה של תורה לא מגיעים לזה.

לומדים עכשיו המפקיד, היה לא מזמן חיוזק לבני הקיבוץ אבל זה קשור לכולם כמו שהזכירו, שצריך ללמוד כפי המסורת להספיק ללמוד עוד דף ועוד דף ואת מה שקשור לסוגיות, ברצוני להזכיר משהו, במחזור הקודם שלמדו בישיבה המפקיד היה לי פה בן בישיבה, רבי אברהם ב"ה אברך בן עליה אומר חבורות בכולל, אבל כמו כל אחד צריך תמיד חיוזק והגאון ר' איתמר קרא לו ולחברותא, ואמר להם אתם צריכים להגיד בע"פ את כל המערכה של הרע"א מהתחלה ועד הסוף, [גם אני הרווחתי מזה כי היה צריך להגיד לי את זה קודם], ולא רק חייב אותו אלא גם שילם לו על זה, וב"ה א"א לתאר איזה דחיפה זה נתן לו, כל הרעק"א מהתחלה עד הסוף, תנסו זה לא כ"כ דבר קל זה ממש היה חיוזק עצום, ככה צריך ללמוד לדעת שיש רע"א ושיהיה שאיפות לדעת אותו, ללמוד עם שאיפות זה מה שמחנכים, וזה מה שהוא חנך את הבנים והתלמידים לשאיפות לא להסתפק במועט, עד סוף ימיו אף פעם לא נשאר על המקום, זה דרכה של תורה, שנזכה ללמוד מדרכיו ולהמשיך הלאה ולהנות מהפירות שלו עד ביאת גואל צדק.

הוצאה לאור
מכון דוד יוסף

יומא טבא לרבנן

הופיע ויצא לאור במהדורה חדשה ומאירת עיניים
ב' כרכים של הספר

דבר הזהב

על פרשיות התורה והמועדים

אסופות מאמרים ופנינים יקרים
משיעוריו של רבינו ראש הישיבה הגאון
רבי ברוך דב דיסקין שליט"א
ראש ישיבת ארחות תורה

ובסופו הולפן מכתבים עם מרן נאמן ישראל
רבי דוב לנד"ו שליט"א

מחיר הספר מסובסד 50 ש"ח לט

מחיר מיוחד בחודש זה 40 ש"ח לט

התשלום דרך עמדות נדרים מלוס ספר "דבר הזהב" / או דרך המערכת הטלפונית 03-7630585 שולוח 9534
או דרך מכשירי קהילות מס' קופה 64446 ע"ש רבי דוד / או בסלפון מס' 0732757000 והקלידו את מספר הקופה.
לפרטים והזמנת כמות 055-6777-668 או במייל 0556777668@gmail.com

ניתן להשיג ברשת יפה נוח ובחנוניות הספרים המובחרות.

הפננה: ייפון נט"י (חנן וחסד) בחנוניות הספרים המובחרות

המחיר המלא של הספר: 50 ש"ח לט. המחיר המיוחד בחודש זה: 40 ש"ח לט. המחיר המיוחד בחודש זה: 40 ש"ח לט.

המחיר המלא של הספר: 50 ש"ח לט. המחיר המיוחד בחודש זה: 40 ש"ח לט. המחיר המיוחד בחודש זה: 40 ש"ח לט.

לתרומות להפצת הגליון ולהערות ולקבלת הגליון 055-7609999 ובמייל RS244244@gmail.com
הגליון מופיע בקובץ השבועי "אוצר הפרשה" ניתן לקבלו במייל a169258235@gmail.com